Suomen syyttäjäyhdistys ry

EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNNALLE

Pyydettynä asiantuntijalausuntona hallituksen esityksestä eduskunnalle HE 175/2026 vp Valtion talousarvioesitys 2027 Suomen syyttäjäyhdistys ry (myöh. SSY) esittää seuraavaa:

- SSY edustaa yli 80 prosenttia Suomen syyttäjistä.

Yleistä:

I Ensimmäiseksi on todettava talousarvioesityksen perusteella, että tämä on HÄTÄHUUTO – onko nykyisen hallituksen tavoitteena todellakin ”Tynkä syyttäjälaitos”? Vuodelle 2027 ehdotettu määräraha tarkoittaa merkittävää syyttäjien määrän vähennystä ja tulevien vuosien ehdotukset määrärahasta julkisen talouden suunnitelman perusteella ovat yhtä ankeat.

Syyttäjälaitoksen resurssit suhteessa työmäärään ovat olleet jo useamman vuoden haastavat huolimatta siitä, että syyttäjien määrä on ollut suurimmillaan syyttäjälaitoksen historiassa. Tämä puolestaan johtuu jo alkujaan tehdystä valuviasta syyttäjälaitosta aikanaan perustettaessa.

Syyttäjien määrä on huomattavasti pienempi kuin muualla vertailukelpoisissa länsimaissa, eikä asialle ole olemassa mitään rikosprosessuaalista perustetta. Syyttäjien lukumäärä/100 000 asukasta on edelleen huomattavasti alle Euroopan ja pohjoismaiden tason. Muualla se on noin 11 syyttäjää/ 100 000 asukasta ja meillä se on 7,9 syyttäjää/ 100 000 asukasta. Ruotsissa on esimerkiksi syyttäjiä nyt noin 11/ 100 000 asukasta kohti, vaikka työnkuva ja tehtävät vastaavat pitkälti Suomessa ja Ruotsissa toisiaan (https://www.coe.int/en/web/cepej/special-file). Suomessa syyttäjä osallistuu rikosasioiden esitutkintaan merkittävällä panoksella esitutkintalaissa säädetyn esitutkintayhteistyön kautta ja Ruotsissa taas on olemassa järjestelmä, jossa on syyttäjätutkinnanjohtaja ja poliisin tutkinnanjohtaja. Työhön ja työn laatuun liittyviä perusteita siihen, että Suomessa syyttäjiä on huomattavasti vähemmän, ei ole olemassa.

Syyttäjien määrää on nostettava vähintään 550:een, mutta todellinen tarve olisi 600 syyttäjää. Syyttäjien määrän nostaminen 550 syyttäjään vaatisi noin 10 miljoonan euron pysyvän tasokorotuksen henkilöstömäärärahoihin. SSY pitää edelleen, kuten aiemminkin on todettu, tärkeänä sitä, että talousarvioehdotuksessa tuotaisiin esiin syyttäjien määrä, ei Syyttäjälaitoksen koko henkilöstön määrä. Esimerkiksi poliisi tuo esille sen paljonko on poliiseja, ei koko henkilöstön määrää. Näin eivät kasvavat tai yllättävät ICT-kulut ”syö pois” määrärahoja henkilöstömäärästä.

II Toiseksi on todettava, että saapuneiden asioiden määrä on merkittävästi noussut viime vuosina. Aikaisemmin saapuvien asioiden määrä oli vuosittain keskimäärin tasolla 85 000 asiaa. Vuonna 2025

saapuneet olivat 97 928 asiaa, ja vuoden 2026 asiamäärät näyttävät tämän hetken tiedon mukaan asettuvan samalle tasolle.

Vaikka syyttäjät (sjähtv) ratkaisivat keskimäärin 200 asiaa vuodessa, nykyisellä saapuvien asioiden määrällä, vähenevillä resursseilla syyttäjälaitoksella olisi vuonna 2034 rästissä asioita 179 356, mikä on MAHDOTON TILANNE. Vai siihenkö on tarkoituskin mennä?

III Syyttäjälaitoksen ja oikeusministeriön välisessä tulossopimuksessa on todettu: ” Digitalisaatio ja ICT-järjestelmien kehitys parantavat työn tuottavuutta, mahdollistavat kustannustehokkaan ja yhdenmukaisen toiminnan sekä tukevat toimintaprosessien uudistamista”. Näin ei ole tällä hetkellä. Tosiasia on valitettavasti se, että AIPAssa ei ylipäätään ole mitään sellaista toiminnallisuutta, joka tehostasi (tai nopeuttaisi) syyteharkintaa tai muuta syyttäjän työtä. AIPA yksinkertaistanee ja nopeuttaa asiakirjaliikennettä eri toimijoiden välillä (poliisi-sjä-ko), mutta ei se vaikuta asioiden käsittelyaikoihin, se ei lyhennä asian käsittelyaikaa syyttäjän työpöydällä. Tämä fakta ei muutu, vaikka tietojärjestelmän kehittävät sanovat, että ”Keisarilla on uudet vaatteet”, vaikka ei ole, eivätkä tunnusta tosiasioita. Järjestelmä varmasti ja toivottavasti paranee, mutta ei vielä parantuessaankaan tuo muutosta siihen, että sen toiminnallisuudet merkittävästi tehostaisivat syyttäjän työtä.

Jo nyt rikosasioiden kesto on kohtuuton erityisesti rikosten uhrien näkökulmasta. Merkittävä osa prosessin kestosta aiheutuu syyteharkinta-ajasta ja siitä, ettei istuntoihin vain riitä syyttäjiä, vaikka tuomareilla olisikin aikaa. Asianosaisten näkökulmasta katsottuna ajat ovat aivan liian pitkiä odottaa ratkaisua. Lisäksi esitutkintayhteistyöhön käytettävien resurssien niukkuuden vuoksi myös esitutkinta usein pitkittyy syyttäjien työkiireiden vuoksi.

SSY kiinnittää huomiota siihen, että jo pitkän aikaa syyttäjälaitoksen (ml. muidenkin oikeudenhoidon toimijoiden) resurssit on hoidettu jojoiluperiaatteella (vähennetty-lisätty-vähennetty), minkä takia työn ja työkuorman hallinta on haastavaa. Silloin kuin resursseja lisätään, on käsiä enemmän tekemässä syyteharkintaa ja juttuja vapautetaan tuomioistuimiin, mutta kun seuraavaksi resursseja taas vähennetään, ei ole riittävästi syyttäjiä hoitamassa juttuja tuomioistuimessa. Pitkällä tähtäimellä tämä ei ole kestävä tapa hoitaa resurssointia ja aiheuttaa ja on aiheuttanut osaltaan rästien syntymistä. Muutaman vuoden status quo ei riitä ison laivan suunnan kääntämiseen. Jojoilu ainoastaan aiheuttaa lisäkustannuksia sekä pidentää entisestään pitkiä käsittelyaikoja ja pahentaa henkilöstön kuormittuneisuutta.

Syyttäjälaitos on tehnyt kaikki toimintaa tehostavat muutokset eikä vähäisimpänä organisaatiouudistus, jossa syyttäjälaitoksesta tehtiin yksi virasto. Näin resursseja voidaan käyttää mahdollisimman tehokkaasti koko maassa. Syyttäjälaitoksessa on myös esimerkiksi perustettu erikoissyyttäjäjärjestelmä vaativia ja aikaa vieviä juttuja varten, keskitetty talous- ja henkilöstöhallinto ja hyödynnetty uusia prosessisääntöjä, kuten videoyhteyksiä ajan säästämiseksi (niin paljon kuin tuomioistuimet mahdollistavat) ja keskitetty nopeasti käsiteltävät asiat omaan yksikköönsä sekä perustettu määräaikainen ruuhkanpurkuyksikkö (RYK).

SSY tietää varsin hyvin, että julkisen talouden näkymät ovat haasteelliset, mutta toimivan ja turvallisen yhteiskunnan tärkein perusta on toimiva oikeudenhoito.

Määräaikaiset määrärahat eivät mahdollista toiminnan asianmukaista ja pitkäjänteistä suunnittelua sekä aiheuttavat henkilöstössä epävarmuutta, kun siitä, mitä suunnitellaan ja paljonko on henkilöstöä, ei ole tietoa kuin vajaaksi vuodeksi.

Tähän on kiinnitetty huomiota SSY:n aiempina vuosina antamissa lausunnoissa julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2022–2025, 2023–2026 sekä 2024-2027, 2027-20230.

Rikosasioiden toimiva hoitaminen takaa yhteiskuntarauhaa. Koko rikosasioita hoitavalla ketjulla pitää olla riittävät resurssit. Ketjuun kuuluvat esitutkintaviranomaiset, syyttäjät, tuomioistuimet sekä täytäntöönpano viranomaiset, kuten ulosottolaitos ja rikosseuraamuslaitos. Vaikka valtiontalouden tasapainottaminen vaatii pohdintaa, ei ole tarkoituksenmukaista eikä järkevää saattaa oikeudenhoitoa entistä pahempaan kriisiin. Se ei ole julkisen talouden kestävyydellekään järkevää, koska se vain aiheuttaa yhteiskunnalle enemmän kokonaiskuluja.

Syyttäjälaitoksen toimintaedellytykset keskeisenä ja hyvin merkittävänä viranomaisena rikosprosessiketjussa tulee turvata, jotta koko rikosprosessiketju takaisi kansalaisten oikeusturvan. Syyttäjä on viranomainen, joka osallistuu koko rikosprosessiin sen kaikissa vaiheissa. Muut toimijat vaihtuvat. Syyttäjien työ on yhteiskunnan ydintoimintaa, joka takaa oikeusvaltion toimimisen ja kansalaisten turvallisuuden.

Tällä hetkellä rikosprosessin toimijoiden resurssit eivät ole riittävät ja pienempiä rikoksia ei käytännössä enää kaikissa paikoissa kyetä asianmukaisesti tutkimaan, syyttämään ja tuomitsemaan. Syyttämisprosentit ovat viime vuosina laskeneet ja usein kyse on asioista, joissa rikos on tapahtunut ja tekijä on tiedossa. Vaikka menettely onkin kaikin tavoin laillista ja säännösten mukaista, ei se ole yhteiskunnallisesti välttämättä toivottavaa ja suurimmaksi osaksi syynä on puuttuvat henkilöstöresurssit.

Käytännössä asiat hoituvat edes siedettävästi siksi, että syyttäjät venyvät yhteiskunnan hyväksi ja tekevät työajattomina ylipitkää työpäivää. Henkilöstö on jo nykyiselläänkin hyvin kuormittunut ja viime vuotinen työhyvinvointikysely osoitti, että toimii äärirajoilla.

Koko rikosprosessiketju voi vaarantua, jos osana rikosprosessiketjua ei syyttäjälaitoksen henkilöstöön ja varsinkin syyttäjiin käytettävästä määrärahasta pidetä huolta.

SSY kiinnittää huomiota talousarvioehdotuksessa olevaan kohtaan

Yhteiskunnalliset vaikuttavuustavoitteet, jossa on merkitty,

	2025	*2026*	*2027*
Korkealaatuinen oikeusturva on kaikkien saatavilla	*hyvä*	*hyvä*	*hyvä*

SSY:n käsityksen mukaan korkealaatuiseen oikeusturvaan kuuluu joutuisa prosessi, jota ei tietyissä rikoslajeissa ole ollut koskaan saatavilla, ja viimeisimpien tutkimusten mukaan jopa perusmuotoisissa pahoinpitelyrikoksissakaan sellaista ei enää ole. Tämä on erittäin huolestuttavaa. Talousarvion määrärahaesitys ei todellakaan takaa, että korkealaatuinen oikeusturva olisi kaikkien saatavilla vuonna 2027 ja siitä eteenpäin.

Talousarvioehdotus 2027

Talousarvioesitys tarkoittaa käytännössä Syyttäjälaitokselle merkittäviä leikkauksia.

1.9.2026 tilanneraportin mukaan syyttäjälaitoksessa oli vireillä asioita n. 30 000, joista yli vuoden vanhoja (vireillä syyttäjällä) oli 2155 (v. 2025 1728) ja yli 9 kuukautta vanhoja 2576 (v. 2025 1750). Tilanne on siis enemmän kuin huolestuttava. Luvut eivät ole muuttuneet, muuta kuin pahempaan suuntaan (vrt. 2.9. 2024 1874 ja 1837), vaikka syyttäjälaitoksessa on aloittanut 1.4.2025 RYK (Ruuhkanpurkuyksikkö, joka keskittyy juuri yli 9 kk vanhoihin juttuihin). Ottaen huomioon syyttäjälaitokseen sisään tulevat juttumäärät, huolimatta RYK:n toiminnasta, rästiä ei saada hoidettua. Ennuste v. 2026 lopussa olevasta rästistä nykyisten lukujen perusteella on 31 tuhatta ja risat asiaa. Yhtälö ei toimi nykyiselläkään resurssilla.

Talousarvioesitys tarkoittaa, että syyttäjien määrää pitää vähentää. Esimerkiksi jo 20 syyttäjän vähennys tarkoittaa jo muutaman tuhannen asian uudelleenjakoa (syyttäjällä yleensä syyteharkinnassa keskimäärin 60-120 asiaa, nykyisellään 100 asiaa jo arkipäivää, jopa 150-160 asiaa) ja istuntopäivien uudelleenjakoa tai todennäköisimmin peruuttamista, koska jäljelle jäävä resurssi ei niitä ehdi hoitaa. 50 syyttäjän vähennys puolestaan tarkoittaa jo 5000-6000 asian uudelleen jakoa. Edelleen mainituilla syyttäjillä on vireillä tuomioistuimissa useita kymmeniä (per jsä), asioita, joille kaikille tulisi löytää syyttäjä istuntoon.

Kuten SSY on jo aikaisempina vuosina arvioinut, RikosAipa hidastaa syyttäjän työtä. Sen on osoittanut RikosAipa:n 1. vuosi käytössä. SSY kiinnittää edelleen huomiota siihen, että syyttäjälaitoksen – ja muidenkin rikosketjun toimijoiden henkilöstöresursseja vähennettiin tai niitä ainakaan ei lisätty, koska ennakoitiin uusien ICT-järjestelmien helpottavan kaikkien työtä.

Edelleen näiden tietojärjestelmien myötä tehtäviä mm. on siirtynyt/ siirtyy tuomioistuinlaitoksesta Syyttäjälaitokseen, mutta lisätöistä vain puolet on kompensoitu Syyttäjälaitokselle. Muun muassa kirjallisten todisteiden toimittamistapaan tuomioistuimeen lasketaan kuluvan syyttäjälaitoksessa 44 htv:tä enemmän kuin aikaisemmin. RikosAipan kehittämistyöt tulevat viemään runsaasti määrärahoja, kuten myös järjestelmän ylläpito ja vielä täysin suunnittelemattomasti. ICT määrärahat ovat suoraan pois henkilöstön palkkaamiseen tarvittavista määrärahoista, joten ICT:hen pitääkin osoittaa oma erillinen määrärahansa.

Poliisilta ja muilta esitutkintaviranomaisilta saapuvien asioiden määrä on noussut merkittävästi. Edelleen saapuvat asiat ja nimenomaisesti runkoon jaettavat asiat ovat enenevässä määrin laadultaan vaativia. Poliisilla on tutkinnassa avoinna paljon hyvin vaativia rikosasioita. Viime vuosina esillä ovat olleet esimerkiksi ns. Vastaamo-tapaus (jossa on yli 30 000 asianomistajaa), pankkihuijaukset ja erilaiset ihmiskaupparikokset (kuten marjanpoimijatapaukset) sekä laajat verkkovälitteiset lapsiin kohdistuvat seksuaalirikoskokonaisuudet. Törkeää huumausainerikollisuutta paljastetaan edelleen ja julkisuudessakin on ollut tietoja, miten massiivisia huumausainerikoskokonaisuuksia on ns. pimeissä tietoverkoissa paljastettu (Silkkitie, Anom) ja toisaalta, miten valtavia muita huumausainerikosjuttuja on oikeudenkäynneissä. Nämä kaikki sitovat runsaasti syyttäjiä yksittäisiin juttuihin pitkiksi ajoiksi. Lisäksi merkittävä kasvava rikoslaji on verkkovälitteiset seksuaalirikokset, joissa asianomistajien määrä voi olla sadoista aina tuhansiin. Jatkossa on pikemmin odotettavaa, että isojen, merkittäviä syyttäjäresursseja sitovien juttujen määrä kasvaa. Edelleen jo nykyisen lainsäädäntömuutosten myötä syyttäjien esitutkintayhteistyövelvoite on kasvanut, vaikka siihen tosiasiallisesti resurssit huomioiden on koko ajan liian vähän aikaa eivätkä tähänastiset rikosprosessin sujuvoittamiseen tähtäävät toimet ole tosiasiassa vähentäneet syyttäjän työpanosta. Jo nykyiselläkään resurssilla ei jää riittävästi aikaa esim. esitutkintayhteistyölle. Tämä aiheuttaa lisävaivaa, lisää ajan käyttöä ja lisäkustannuksia myöhemmin syyteharkinta- ja käräjäoikeusvaiheessa, koska syyttäjä ei ole ehtinyt perehtyä rikosasiaan lain tarkoittamalla tavalla. Liian usein syyttäjä ehtii paneutua rikosasiaan vasta, kun esitutkinta on valmis. Tämä voi aiheuttaa asianosaisille myös oikeusturvaongelmia, kun esitutkintayhteistyö ei ole toiminut, ja myös sitä kautta lisäkustannuksia.

Rikosketjun toimijoiden resurssit on huomioitava kokonaisuutena. Esimerkkinä voi todeta, että laskennallisesti noin neljä rikostutkijaa vaatii yhden syyttäjän.

Ukrainaan kohdistuva hyökkäys sitoo edelleen syyttäjävoimavaroja ja tuottaa sekä tulee tuottamaan pakoterikosten lisäksi ampuma-aserikoksia. Tällä hetkellä se sitoo useamman syyttäjän työpanoksen. Toinen lisätyötä aiheuttava seikka ovat nuoriso- ja katujengit. Esimerkiksi Syyttäjälaitoksen Etelä-Suomen syyttäjäalueella on 17 syyttäjää hoitamassa kyseisiä asioita eikä sitä ole huomioitu Syyttäjälaitoksen toimintamenoissa mitenkään. Myös NATO tulee lisäämään syyttäjien työtä eikä sitä ole huomioitu talousarvioehdotuksessa mitenkään. Myös kansalaistottelemattomuus on tuonut ja tuo huomattavasti lisää työtä.

v. 2027 syyttäjälaitoksessa ei selvitä talousarvioehdotuksessa esitetyllä resurssilla (määrärahalla) juttumääristä, joita ennuste ennakoi saapuvaksi, kun huomioidaan vanha rästi. RYK (ruuhkanpurkuyksikkö) ei ratkaise ongelmaa, eli rästi ei vähene, pikemminkin kasvaa. Edessä on MISSION IMPOSSIBLE – nostetaanko kädet ylös antautumisen merkiksi.

Ja vielä on todettava, että v. 2027 esitutkintaviranomaiselle ja tuomioistuimille talousarvioesitys näyttää takaavan edes jonkinlaisen mahdollisuuden, mutta Syyttäjälaitos on väliinputoaja, vaikka on ratkaiseva lenkki rikosprosessissa siihen, että jutut etenevät tuomioistuimiin ja puolestaan saadaan päätökseen esitutkinnassa huomioiden syyttäjien esitutkintayhteistyövelvoite. EIHÄN TÄSSÄ OLE MITÄÄN JÄRKEÄ.

28. syyskuuta 2026

Pia Mäenpää
Suomen syyttäjäyhdistys ry:n
hallituksen puheenjohtaja

Sari Aho
Suomen syyttäjäyhdistys ry:n
hallituksen varapuheenjohtaja